

KLASIUS – NOV PRISTOP K IZGRADNJI STANDARDNIH KLASIFIKACIJ

Tanja Domijan, Suzana Kašnik
Statistični urad RS
tanja.domijan@gov.si, suzana.kasnik@gov.si

Povzetek

Statistični urad RS je v sodelovanju s pristojnimi ministrstvi zasnoval nov klasifikacijski sistem izobraževanja in usposabljanja, KLASIUS, ki predstavlja obvezen nacionalni standard za razvrščanje izobraževanja oz. izobrazbe. Skladno z vladno uredbo se KLASIUS uporablja v uradnih in drugih administrativnih zbirkah podatkov ter v statističnih raziskovanjih. KLASIUS je treba razumeti tudi kot pomembno orodje t. i. interoperabilnostnega okvira, ki ga pripravlja tudi Slovenija. Nova klasifikacija na področju izobraževanja je bila potrebna zaradi zastarelosti, nepovezljivosti in konceptualne neskladnosti obstoječih šifrantov in klasifikacij v Sloveniji. Tudi velike spremembe na področju izobraževanja ter drugi dejavniki so terjali in hkrati omogočili nove pristope in rešitve pri izgradnji nacionalnega standardnega klasifikacijskega sistema izobraževanja. Statistični urad RS uresničuje skupaj s pristojnimi ministrstvi in drugimi institucijami dolgoročno rešitev, po kateri naj bi bil KLASIUS organiziran kot statistična podatkovna zbirka, ki je povezana z obstoječimi uradnimi in administrativnimi zbirkami podatkov. To bo omogočilo tekoče in sistematično vzdrževanje KLASIUS-a kot tudi pripravo dodatnih orodij za enotno in lažjo uporabo KLASIUS-a. V tem času je Statistični urad RS s sodelujočimi ministrstvi na pol poti do uresničitve te viziji. Težave, s katerimi se spopadajo, pa niso zanemarljive.

Abstract

KLASIUS: A NEW APPROACH TO DEVELOPING STANDARD CLASSIFICATIONS

In co-operation with competent ministries the Statistical Office of the Republic of Slovenia designed a new classification system of education and training (KLASIUS), which represents the obligatory national standard for classifying education. In line with the government decree, KLASIUS is used in official and other administrative records and in statistical surveys. KLASIUS should also be understood as an important tool in the so called interoperability framework prepared by Slovenia. The need to prepare a new classification in the field of education was the result of the out-of-datedness, non-interoperability and conceptual incompatibility of existing code lists and classifications in Slovenia. Large changes in the field of education and other factors also demanded and enabled new approaches and solutions to setting up a national standard classification system of education. Together with competent ministries and other institutions the Statistical Office of the Republic of Slovenia realises a long-term solution according to which KLASIUS should be organised as a statistical database linked with existing official and administrative records. This should enable current and systematic maintenance of KLASIUS as well as the preparation of additional tools for uniform and easier application of KLASIUS. At the moment the Statistical Office of the Republic of Slovenia and the competent ministries are halfway to fulfilling this vision. However, problems we are faced with are not negligible.

Ključne besede

Klasifikacija, KLASIUS, izobrazba, povezljivost evidenc, statistična zbirka podatkov, interoperabilnostni okvir

Key words

1. UVOD

»Klasifikacije so orodje za organizirano in sistematično obravnavo podatkov« [1]. S pomočjo klasifikacije je lahko sleherna statistična enota, ki je predmet razvrščanja, nedvoumno razvrščena v posamezno klasifikacijsko skupino oz. kategorijo [2]. Do nedavnega so bile klasifikacije večinoma obravnavane in uporabljene kot statistične klasifikacije. Zaradi vsesplošnega razvoja v zadnjem obdobju pa je zmeraj bolj opazna druga nestatistična razsežnost uporabe, tj. uporaba klasifikacije kot definicijskega instrumenta kompleksnih pojavov, s katerimi naj se objektivizira izmenjava informacij med različnimi družbenimi subjekti [1]. Glede na prizadevanja mednarodne skupnosti kot tudi slovenske države, da se izmenjava informacij izvaja po načelih in s sredstvi sodobne informacijske tehnologije, pa lahko klasifikacije razumemo tudi kot pomembno orodje t. i. interoperabilnostnega okvira, ki ga pripravlja tudi Slovenija.

Interoperabilnostni okvir, ki določa merila in pogoje za povezovanje v obliki standardov, priporočil ipd., je podlaga za uspešno povezovanje evidenc in informacijskih sistemov in procesov. Povezovanje evidenc in informacijskih sistemov ter izmenjava podatkov med njimi pa je bistvena za registrsko usmerjeno državo, učinkovito delovanje državne uprave in večjo administrativno usposobljenost, saj se z elektronsko izmenjavo podatkov krajšajo administrativni postopki, podatki, ki se izmenjujejo, pa so natančni in ažurni [7].

Izobrazba in vključenost v izobraževanje sta osrednji spremenljivki v statističnih raziskovanjih, s katerimi se spremlja stanja in gibanja na socialno-ekonomskem in demografskem področju. Ti podatki so ključni za oblikovanje razvojnih politik Evropske unije (EU) in Slovenije, še posebno v dandanašnjem času, ko sta znanje oz. na znanju temelječa družba prepoznana kot glavna strateška usmeritev. Podatki o izobrazbi in o izobraževanju pa so nadvse pomembni tudi za posameznika, ko ta uveljavlja svoje pravice, povezane z zaposlovanjem in izobraževanjem.

V Sloveniji je bilo doslej v uporabi več klasifikacij – lestvic, šifrantov, ki razvrščajo stopnjo dosežene izobrazbe zaposlenih oz. prebivalstva, programe izobraževanja in usposabljanja, šole ali enote, ki so bili približki nazivov/naslovov, ki se jih pridobi po končanju izobraževanja. Uporabniki, ki v svojih evidencah vodijo podatek o izobrazbi po različnih klasifikacijah oz. šifrantih programov, izobrazbe, šol, so različni in številni. Uporabljajo jih ministrstvi, pristojni za šolstvo, pooblašcene organizacije, izobraževalni zavodi in druge institucije s tega področja. Eden izmed večjih uporabnikov je tudi Zavod RS za zaposlovanje (ZRSZ), ki za operativno izvajanje nalog svoje osnovne dejavnosti (pri posredovanju zaposlitev, pri poklicnem in zaposlitvenem svetovanju, pri kontroli trga dela ob izdaji delovnih dovoljenj itd.) uporablja *Šifrant poklicne in strokovne izobrazbe*¹. Ostale šifrante, kot so *Stopnja šolske izobrazbe*, *Stopnja strokovne izobrazbe*, *Klasifikacija šol* ipd. pa uporabljajo delodajalci pri izpolnjevanju obrazcev in vodenju evidenc s področja dela ter pokojninskega, invalidskega in zdravstvenega zavarovanja. Ti šifranti izhajajo še iz jugoslovanskega Zakona o evidencah s področja dela iz leta 1977. Zgoraj omenjeni različni šifranti pogosto vsebujejo iste značilnosti oz. attribute, kot na primer stopnja, vrsta, področje

¹ ZRSZ vodi podatek o izobrazbi v številnih uradnih in administrativnih evidencah, ki jih določa Zakon o zaposlovanju in zavarovanju ter drugi predpisi.

izobrazbe ali izobraževanja, izražena s povsem različnimi vrednostmi oz. kodnimi oznakami. Šifranti so zastareli, nepovezljivi in konceptualno neskladni z obstoječimi zakonskimi ureditvami sistema izobraževanja v Sloveniji kot tudi s koncepti in standardi, ki jih razvija mednarodna skupnost.

Okoliščine in informatizacija evidenc s področje izobraževanja in usposabljanja na posameznih institucijah še zlasti na tedanjem Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport so vplivale, na izbor pristopa k izgradnji standardne klasifikacije izobraževanja oz. klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja (KLASIUS), organiziranega kot statistična podatkovna zbirka², ki se vzdržuje in posodablja s povezavami do obstoječih uradnih in administrativnih zbirk podatkov s področja izobraževanja in usposabljanja.

KLASIUS, ki ga je na predlog Statističnega urada RS (SURS) sprejela Vlada RS z *Uredbo o uvedbi in uporabi klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja*³ [10], je bil že od začetka načrtovan ne le kot tehnično statistično orodje, temveč tudi kot podlaga za povezovanje evidenc. To je še posebej pomembno pri registrsko usmerjeni državni statistiki, ki si prizadeva, da bi podatke zajemala iz evidenc oz. zbirk podatkov državnih organov in drugih subjektov.

KLASIUS kakršen je sedaj⁴ še ne zagotavlja enotnosti pri uporabi in razvrščanju v kategorije KLASIUS-a. Cilj, da se v različnih evidencah, ki bodo uporabljale KLASIUS, isti podatek o izobraževalni aktivnosti in izidu izrazi z isto kodo KLASIUS, je mogoče doseči le z razvojem dodatnih orodij, ki bodo prispevale k enotnejšemu razvrščanju (npr. s kodirnim seznamom na ravni izobraževalnih programov). Kot osnova za pripravo dodatnih orodij za enotnejšo uporabo KLASIUS-a bo uporabljena statistična podatkovna zbirka izobraževalnih aktivnosti in izidov.

2. POSTAVITEV VIZIJE IZGRADNJE, VZDRŽEVANJA IN NADGRAJEVANJA KLASIUS-A TER PRIZADEVANJA ZA URESNIČITEV VIZIJE

Vizijo možne trajnejše in celovitejše izgradnje KLASIUS-a, vključno z organizacijsko-informacijskim vidikom, je postavila delovna skupina za pripravo standardne klasifikacije izobraževanja, ki so jo sestavljali predstavniki SURS-a in tedanjega Ministrstva za šolstvo, znanost in šport (MŠZŠ)⁵. Postavljena vizija je razvidna iz publikacije, ki jo je SURS izdal leta 2005 v okviru edicije »Razvojna vprašanja statistike« [8].

² Statistične podatkovne zbirke oz. statistični registri so vzpostavljeni na SURS-u, ki nastanejo iz administrativnih registrov oz. zbirk podatkov, vendar so preurejeni tako, da zadoščajo statističnim namenom (produkcija statistik na podlagi registra, izdelava okvirov ...) [9].

³ Uredba določa, da se KLASIUS uporablja za razvrščanje aktivnosti in izidov izobraževanja in usposabljanja v uradnih in drugih administrativnih zbirkah podatkov. Aktivnosti izobraževanja in usposabljanja so izobraževalni oz. študijski programi ipd. Izidi izobraževanja in usposabljanja pa so javno veljavna izobrazba, nacionalna poklicna kvalifikacija ter drugi izidi izkazljivi z javnimi listinami.

⁴ KLASIUS obsega dve klasifikaciji: KLASIUS-SRV (s katero aktivnosti ali izide izobraževanja in usposabljanja razvrščamo glede Segment, Raven in Vrsto) in KLASIUS-P (s katero aktivnosti ali izide izobraževanja in usposabljanja razvrščamo glede na Področja). KLASIUS-SRV na najnižji klasifikacijski ravni vsebuje kategorije, ki so na nivoju grobih skupin in ne na nivoju konkretnega izobraževalnega oz. študijskega programa.

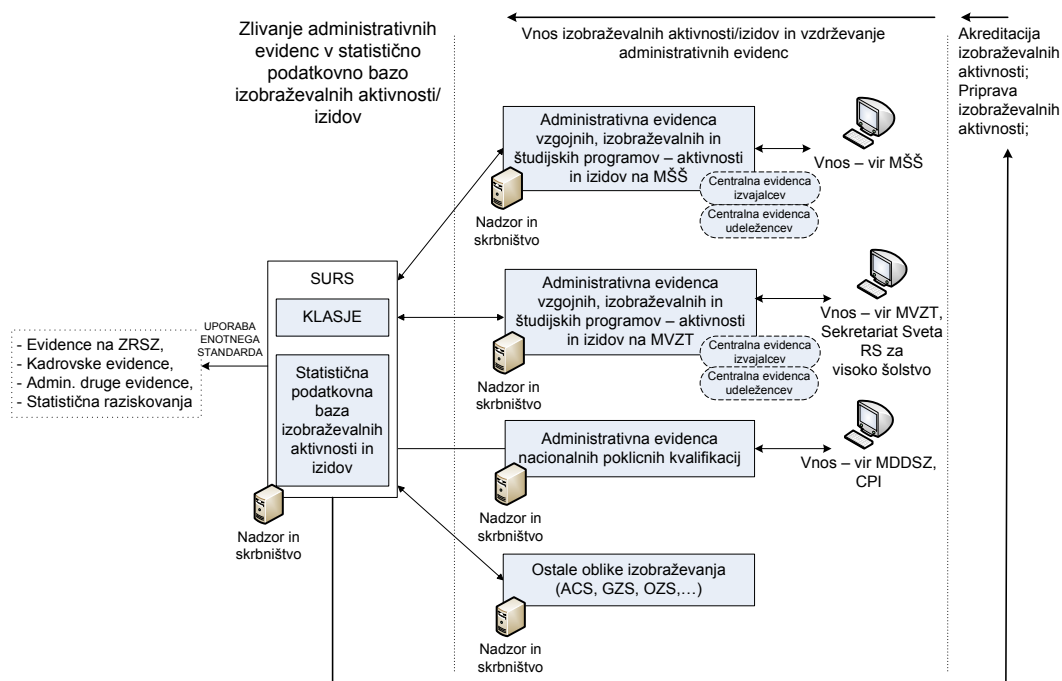
⁵ Sklep o imenovanju delovne skupine za pripravo predloga standardne klasifikacije izobraževanja sta podpisala ministrica za šolstvo, znanost in šport ter generalna direktorica SURS-a v decembru 2002.

Zasnova KLASIUS-a po tej viziji temelji na nadgradnji in povezavi razvijajočih se informacijskih sistemov ministrskih resorjev, ki so pristojni za načrtovanje, izvajanje in evalvacijo javnih storitev izobraževanja, ter SURS-a, pristojnega za zagotavljanje konsistence in primerljivosti podatkov v nacionalnem okolju, predvsem pa v okviru mednarodnega sporočanja podatkov.

Zamišljeno je bilo, da z organizacijsko-informacijskega vidika klasifikacijski sistem izobraževanja in usposabljanja tvorijo oz. podpirajo:

- a) *distribuiran sistem uradnih oz. administrativnih evidenc,*
- b) *statistična podatkovna zbirka izobraževalnih aktivnosti in izidov in*
- c) *klasifikacijski strežnik Klasje⁶.*

Medsebojne povezave oz. delovanje je shematično prikazano v spodnji sliki.

Slika 1: Shematski prikaz tvorjenja in vzdrževanja klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja⁷

V okviru te zasnove je bilo razumljeno:

- da a) *distribuiran sistem uradnih oz. administrativnih evidenc* sestavljajo evidence, ki jih zaradi izvajanja javnih storitev vodijo ministrstva, pristojna za izobraževanje in usposabljanje: Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ), Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (MVZT), Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) ter njihove pooblaščenec oz. druge ustrezne institucije; da bodo ključni elementi tega sistema že obstoječi t. i. Register izobraževalnih zavodov, programov in predmetov

⁶ Klasje je strežnik za statistične klasifikacije in je dostopen tudi preko spletne strani Statističnega urada RS [5].

⁷ Slika 1 je nekoliko posodobljena različica Slike 2a iz publikacije Zasnova klasifikacijskega sistema izobraževanja [8].

na MŠŠ, register visokošolskih študijskih programov (izgradnja je bila predvidena) ter uveljavitev enoličnega identifikatorja za posamezne izobraževalne oz. študijske programe;

- da bo *b) statistična podatkovna zbirka izobraževalnih aktivnosti in izidov* (ki še ni obstajala na SURS-u) združevala izobraževalne aktivnosti in izide iz posameznih administrativnih evidenc, v katerih bodo ti opredeljeni – kodirani s klasifikacijami iz klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja; da bo ta zbirka vir za pripravljane, vzdrževanje, posodabljanje podrobnejših kodirnih seznamov ter glede na dolgoročne strateške usmeritve SURS-a integralni del morebitnega »Statističnega registra izobrazbe/kvalifikacij« prebivalstva;
- da bodo v *c) Klasifikacijskem strežniku Klasje* (ki je že obstajal na SURS-u) shranjene in vzdrževane klasifikacije in kodirni sezname klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja. Te klasifikacije, shranjene v Klasju, in kodirni sezname bodo različnim uporabnikom dostopni za prevzem prek interneta (e-Klasje).

2.1 Cilji v Dogovoru o medsebojnem sodelovanju pri uvajanju KLASIUS-a v uporabo

Uredba o uvedbi in uporabi klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja⁸, ki jo je sprejela Vlada RS v aprilu 2006 in katere sestavna dela sta klasifikaciji, ki tvorita KLASIUS, določa, kje in za kakšen namen se KLASIUS uporablja kot nacionalni standard, ne določa pa organizacijsko-informacijskega vidika vzdrževanje in nadgrajevanja KLASIUS-a. Na pobudo SURS-a je bila v uredbo dodana določba, ki zavezuje, da MŠŠ, MVZT, MDDSZ in SURS sklenejo dogovor o medsebojnem sodelovanju pri uvajanju KLASIUS-a v uporabo (v nadaljevanju: Dogovor). Ta Dogovor so predstojniki navedenih ministrstev in SURS-a podpisali v aprilu 2007.

V Dogovor je bila vtkana predhodno izoblikovana vizija organizacijsko-informacijske podpore izgradnje, vzdrževanja in nadgrajevanja KLASIUS-a. Cilji, ki so si jih institucije - podpisnice zadale, so sledili načelom delovanja slovenske državne statistike, Kodeksu ravnanja evropske statistike ter prizadevanjem Vlade RS za racionalizacijo poslovanja javne uprave in zmanjševanja administrativnih bremen.

Cilji, navedeni v Dogovoru:

- zgraditi enoten, večnamenski sistem klasifikacij, ki bo zajel vse segmente izobraževanja in usposabljanja;
- razviti in zagotoviti možnosti za tekoče in »samodejno« vzdrževanje in posodabljanje klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja;
- razviti in zagotoviti možnosti, da bi zmanjšali pretirano arbitrarno in pristransko uporabo KLASIUS-a (kodiranje aktivnosti in izidov čim bližje viru njihovega nastanka, in ne vsakič znova pri vsakem posameznem uporabniku);
- razviti dodatna orodja za preprostejšo in hitrejšo uporabo KLASIUS-a (podrobni kodirni sezname oz. razčlenitve KLASIUS-a; programska oprema za računalniško podprto kodiranje s KLASIUS-om ipd.);

⁸ Uredba o uvedbi in uporabi klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja je pripravila delovna skupina, ki so jo imenovali predstojniki ministrstev MŠŠ, MVZT, MDDSZ in SURS v letu 2005.

- pripraviti podlage, ki bodo omogočile večjo enotnost in povezljivost uradnih in drugih zbirk podatkov (enotne klasifikacije, enotne tehnično-operativne definicije enot v zbirkah podatkov, enotni standardni metodološki moduli ipd.);
- pripraviti podlage za zajem in vnos podatkov pri viru nastanka tudi za potrebe ustanov, ki iste/podobne podatke zbirajo vsaka posebej;
- pripraviti podlage za zagotavljanje kakovostnih podatkov oz. kazalnikov za spremljanje stanja ter strategije razvoja na vseh segmentih in ravneh izobraževanja in usposabljanja.

Da bi uresničili cilje oz. vizijo trajnejše in celovitejše ureditve obravnavanega področja, so se podpisniki Dogovora dogovorili za usklajeno delovanje in izvajanje aktivnosti v štirih vsebinskih sklopih.

Aktivnosti posameznega vsebinskega sklopa so v Dogovoru precej razčlenjene in opredeljene. Za uresničitev izbranega novega pristopa k izgradnji, vzdrževanju in nadgrajevanju KLASIUS-a so ključne aktivnosti, ki so dogovorjene pod prvim in deloma pod tretjim vsebinskim sklopom.

Na podlagi *prvega vsebinskega sklopa* so se podpisniki dogovorili, da MŠŠ, MVZT in MDDSZ za področje, za katero so pristojni:

- poskrbijo, da se bo aktivnosti in izide, ki se bodo sprejemali po uveljavitvi uredbe, kodiralo s KLASIUS-om že v postopkih sprejemanja in akreditacije, in sicer na standardiziranih obrazcih (klasičnih papirnih ali elektronskih), ki so/bodo del obrazcev/vlog za sprejem in akreditacijo programov. Enako velja za kataloge za NPK;
- poskrbijo, da se bo tudi obstoječe aktivnosti in izide (tj. aktivnosti in izide, sprejete in akreditirane pred uveljavitvijo uredbe) opremilo s kodami KLASIUS-a in se jih ustrezno uredilo v zbirkah⁹;
- poskrbijo za ustrezno organizacijsko informacijsko tehnološko podporo za vodenje teh zbirk podatkov in s tem med drugim omogočijo tudi tekoče računalniško podprto vzdrževanje KLASIUS-a.

Na podlagi *tretjega vsebinskega sklopa* v Dogovoru in iz njega izvedenega internega akcijskega načrta SURS-a pa se je SURS med drugim zavezal, da bo poskrbel za izgradnjo nove statistične podatkovne zbirke izobraževalnih aktivnosti in izidov, ki bo s povezovanjem do uradnih in administrativnih zbirk podatkov s področja izobraževanja in usposabljanja, lahko vzdrževala in tekoče posodabljala KLASIUS. S pomočjo statistične zbirke izobraževalnih aktivnosti in izidov se bodo razvila tudi dodatna orodja, ki bodo omogočala enotno uporabo KLASIUS-a. SURS je pred zahtevnim izzivom, saj je potrebno razviti takšno orodje oz. vzpostaviti mehanizme, ki bodo na eni strani zagotavljali stabilnost in posplošenost, ki ju zahteva statistični namen uporabe klasifikacije (primerljivost,

⁹ To je v evidencah, ki so različno poimenovane (razvidi, registri itd.), ki jih (klasično – v papirni obliki kot javne knjige ali računalniško podprto kot baze) na podlagi področnih zakonskih določil ali zaradi drugih potreb administrativnega značaja vodijo podpisniki Dogovora oz. pristojni/pooblaščen organi in institucije z obravnavanega področja. Na MŠŠ je tovrstna evidenca na primer Razvid izvajalcev javno veljavnih programov vzgoje in izobraževanja (vodi se kot centralna informatizirana baza), na MVZT je to na primer Razvid visokošolskih zavodov (vodi se v obliki papirne knjige, še ni informatiziran).

zagotavljanje časovnih vrst podatkov), na drugi strani pa ažurnost in podrobnost, ki ju zahteva uporaba v administrativnih evidencah, še zlasti za morebitne nestatistične namene uporabe.

Za uresničitev KLASIUS-a kot semantičnega orodja interoperabilnosti pa so ključne tudi aktivnosti, ki so dogovorjene v *drugem vsebinskem sklopu* v Dogovoru; ta med drugim pravi, da se pripravi standardni metodološki modul za podatek (atribut) »izobrazba« ali več takih modulov, ki se ga ali se jih vključi v posamezne metodološke osnove/predpise za vodenje teh zbirk podatkov, v katerih je primarna enota oseba, izobrazba in drugi izidi pa so podatki vezani na osebo¹⁰. Ti standardni metodološki moduli pravilom vsebujejo predvsem: enotno opredelitev definicijo podatka (atributa) »izobrazba« ter opredelitev podrobnostnega vidika uporabe KLASIUS-a.

Kot začetek realizacije vizije je bila na podlagi Dogovora konec leta 2007 ustanovljena Medresorska koordinacijska skupina za uvajanje KLASIUS-a, ki jo sestavljajo predstavniki MŠŠ, MVZT, MDDSZ in SURS. Z ustanovitvijo te skupine so se tudi formalno začele aktivnosti pri izpolnjevanju vizije.

3. OBSTOJEČE STANJE IZGRADNJE KLASIUS-A OZ. STANJE UVAJANJA KLASIUS-A V UPORABO

V tem času je SURS s sodelujočimi ministrstvi in drugimi zainteresiranimi institucijami na »pol poti« do uresnitve vizije.

3.1 Obstoječe stanje na Statističnem uradu RS

Ključna aktivnost je priprava statistične podatkovne zbirke izobraževalnih aktivnosti in izidov na SURS, na podlagi katere se bodo pripravila tudi dodatna orodja za preprostejšo, hitrejšo in predvsem enotno uporabo KLASIUS-a (npr. kodirni sezname, e-iskalnik ipd.). Le z dodatnimi orodji je mogoče zagotoviti kakovost in enotnost podatka, ki bo vseboval kodo KLASIUS in se bo enotno pojavljal v različnih evidencah oz. podatkovnih zbirkah. Zamišljeno je, da bi se kodiranje izobraževalnega oz. študijskega programa po KLASIUS-u opravilo pri administrativnem viru, torej pri pripravljavcih programov, ki tudi najbolj poznajo vsebino programa. S povezovanjem evidenc oz. izobraževalnih programov se podatek, ki vsebuje kodo KLASIUS, prenese v statistično podatkovno zbirko, ki jo razvijajo na SURS-u.

Na SURS-u priprava statistične podatkovne zbirke izobraževalnih aktivnosti in izidov poteka v fazah. Trenutno je že pripravljena testna podatkovna zbirka v MS Accessu, ki se bo po testiranju prenesla v ORACLE bazo. Testna podatkovna zbirka temelji na podatkovnem modelu, ki vsebuje entitete in attribute, ki se nanašajo na izobraževalni program, smer in njihove značilnosti, kodi KLASIUS, dosežen naziv/naslov, ki se ga pridobi po uspešnem končanju programa, in izvajalca programa. Tudi polnjenje statistične zbirke poteka v fazah. V prvi fazi polnjenja se skuša pokriti predvsem 1. segment KLASIUS-a, tj. temeljno stopenjsko izobraževanja (osnovnošolsko, srednješolsko, višješolsko in visokošolsko formalno izobraževanje). Zaradi tega je bila pripravljena tudi testna struktura za prevzem podatkov o izobraževalnih programih, ki je bila plod medsebojnega sodelovanja med MŠŠ, Sekretariatom Sveta RS za visoko šolstvo in SURS-om in ki bo predstavljala tehnični protokol pri letnem

¹⁰ Podatek o izobrazbi, vezani na osebo, vsebuje številne uradne in druge administrativne zbirke podatkov. Ena najboljšejejših je Evidenca o zaposlenih delavcih, med tovrstne evidence spadata tudi Evidenca brezposelnih oseb in Evidenca potreb po delavcih. Podatek o izobrazbi, vezani na osebo vsebujejo številne evidence v šolstvu, itd.

prevzemu podatkov. SURS je od MŠŠ že prejel podatke o aktivnih izobraževalnih programih s področja osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja. S Sekretariatom Sveta RS za visoko šolstvo pa že potekajo dogovori za prevzem aktivnih in novih bolonjskih študijskih programov. S prevzemom podatkov o izobraževalnih oz. študijskih programih in smereh, ti podatki v statistični zbirki prejmejo statistični enolični identifikator, saj enotnega identifikatorja, ki bi veljal za celotno vertikalno programov in bi bil vez med različnimi evidencami, na ravni države ni. Statistični enolični identifikator bi tako lahko postal osnova pri statističnem poročanju poročevalskih enot. Nerešen problem vseh vpetih institucij pa ostajajo stari, neaktivni izobraževalni oz. študijski programi. SURS namreč spremlja celotno izobrazbeno strukturo prebivalstva, torej tudi tistih oseb, ki so izobrazbo dosegli pred leti in katerih programi se ne izvajajo več. Zaradi tega bo v nadaljevanju potrebno poskrbeti tudi za enotno razvrščanje po KLASIUS-u za te stare programe.

3.2 Obstoječe stanje na področju osnovnega, srednjega in višje strokovnega šolstva

Precej zbirk, ki jih vodijo na MŠŠ je informatiziranih. KLASIUS kodi so tudi že vključili v spletno aplikacijo za pripravo, sprejem in objavo izobraževalnih programov srednješolskega (brez splošnega) in višje strokovnega izobraževanja, s pomočjo katere se oblikujejo novi izobraževalni programi, ki jih pokriva njihovo ministrstvo. Kodi KLASIUS na najnižji klasifikacijski ravni preko spletne aplikacije določijo strokovnjaki, ki pripravljajo izobraževalni program. Sprejeti izobraževalni programi, pokodirani po KLASIUS-u, so nato vključeni v informatiziran Razvid izvajalcev javno veljavnih programov vzgoje in izobraževanja, ki je v okviru Evidence zavodov in programov razviden tudi na spletnem portalu MŠŠ. Vsak na novo sprejeti izobraževalni program dobi v centralni informatizirani bazi MŠŠ-ja tudi enolični identifikator (ENID), ki ga s prevzemom prejme tudi SURS. Trenutno je SURS od MŠŠ glede na dogovorjeno strukturo testno že prevzel aktivne izobraževalne programe, pokodirane po KLASIUS-u. V fazi dogovarjanja pa je trenutno kodiranje in prevzem starih, neaktivnih izobraževalnih programov.

3.3 Obstoječe stanje na področju visokega šolstva

Na področju visokega šolstva potekajo postopki nastajanja, akreditacije visokošolskih študijskih programov in vpisovanje v javno evidenco, v okviru več institucij (visokošolski zavodi oz. univerze, Sekretariat in Svet RS za visoko šolstvo, MVZT idr.). Zbirke podatkov, ki bi na nacionalni ravni vsebovale podatke o študijskih programih in izvajalcih, še niso informatizirane. Doseženo je bilo, da se na akreditacijskem obrazcu, ki je osnova za sprejem javno veljavnega študijskega programa, dodata tudi KLASIUS kodi. S tem se je zagotovilo kodiranje študijskih programov po KLASIUS-u pri viru, torej pri pripravljavcu programa, ki najbolje pozna vsebino programa in posledično najlažje ter najpravičneje določi kodo po KLASIUS-u. Akreditacija novih študijskih programov poteka v okviru Sveta RS za visoko šolstvo in njegovih organov in služb. Tako je Sekretariat Sveta RS za visoko šolstvo izvajalce študijskih programov (visokošolske zavode/univerze) prosil za posredovanje njihovega seznama aktivnih študijskih programov, vključno s KLASIUS kodi na najnižji klasifikacijski ravni. Posredovane podatke bo Sekretariat Sveta RS za visoko šolstvo vključil v informatizirano zbirko podatkov, ki jo sočasno pripravlja in bo povezana v informacijski sistem, ki ga načrtuje MVZT. Na MVZT trenutno poteka prva faza, to je priprava modela informacijskega sistema za visoko šolstvo. Na podlagi modela bo razvit informacijski sistem za učinkovito izvajanje in spremljanje visokega šolstva, ki naj bi zmanjšal administrativne ovire in omogočal horizontalno in vertikalno povezovanje visokošolskih in drugih institucij. Dogovorjeno je bilo, da SURS prevzame podatke o študijskih programih in KLASIUS kodi

čim prej, ko jih Sekretariat Sveta RS za visoko šolstvo pridobi. Nerešen problem pa še vedno ostajajo stari, neaktivni študijski programi, ki bi jih prav tako bilo treba pokodirati po KLASIUS-u.

3.4 Prvi primeri povezovanja podatkov s KLASIUS-om

Kot primer »dobre prakse« povezovanja zbirk podatkov, ki vsebujejo kodi KLASIUS, je mogoče zaznati dva primera, ki te podatke jemljeta iz centralne informatizirane baze oz. iz Evidence zavodov in programov na MŠŠ: Center za poklicno izobraževanje (CPI) je kodi KLASIUS uvedel v Europass dokumente¹¹, natančneje v Europass Prilogo k spričevalu. Tudi SURS se preko letnega statističnega raziskovanja ŠOL-S nasloni na MŠŠ centralno informatizirano bazo. Preko spletnega obrazca, ki sta ga skupaj pripravila MŠŠ in SURS, šole letno poročajo o vpisu udeležencev srednješolskega izobraževanja. Sistem nato pri sporočanju podatkov o vpisu v določen program, samodejno pripiše še kodi KLASIUS iz Evidence zavodov in programov.

4. SKLEP

Uvajanje KLASIUS-a poteka tako, kot je bilo zamišljeno v viziji, in v želji, da se to področje uredi sistemsko in dolgoročno. Vizija je kot edino dolgoročno smiselno rešitev predvidela organiziranje »standardne klasifikacije izobraževanja« kot statistične podatkovne zbirke, povezane z obstoječimi uradnimi in administrativnimi zbirkami podatkov. Taka organizacija bo omogočila tekočo in sistematično vzdrževanje KLASIUS-a, omogočila bo tudi pripravo dodatnih orodij za enotno in lažjo uporabo KLASIUS-a, kar je v odnosu do KLASIUS-a, sprejetega z Uredbo, treba razumeti kot pomembno »dodano vrednost« oz. kakovost KLASIUS-a. Kakovost KLASIUS-a je pomembna z vidika opravljanja vseh njegovih številnih vlog – kot statističnega orodja za obravnavo podatkov, kot definicijskega instrumenta kompleksnih pojavov oz. kot semantičnega orodja interoperabilnosti pri povezovanju evidenc in informacijskih sistemov.

Uvajanje KLASIUS-a pa ne poteka brez težav oz. poteka počasneje, kot je bilo pričakovano. Dejavnikov, ki vplivajo na počasno uresničevanje vizije oz. na uvajanje KLASIUS-a, je več in so zelo različni. Izgradnja in uvajanje klasifikacijskega sistema je specifična in kompleksna naloga, ki za uspešno izvedbo zahteva od udeležencev tako široka vedenja/razumevanja obravnavane problematike kot tudi povsem ozka – specifična znanja. Kljub prizadevanju SURS-a je ozaveščenost o pomembnosti KLASIUS-a še vedno premajhna. Kot zaviralni dejavnik delujejo tudi »kronično pomanjkanje kadrovskega virov« oz. preobremenjenost udeležencev z rednimi in drugimi prioritarnimi nalogami, reorganizacije pristojnih ministrstev in zamenjave kadrov. Nenazadnje pa je treba kot dejavnik počasnega uvajanja KLASIUS-a prepoznati tudi informatizacijo evidenc s področja izobraževanja in usposabljanja, ki je sicer pri snovanju vizije oz. pri izboru pristopa izgradnje KLASIUS-a odigrala vlogo pozitivnega dejavnika. Nezanemarljivo dejstvo je namreč, da tudi informatizacija evidenc s področja izobraževanja in usposabljanja poteka zelo počasi oz. da se bo na področju visokega šolstva

¹¹ Članice EU, vključno s Slovenijo uvajajo Europass dokumente na podlagi evropske Uredbe o dokumentih Europass, ki je bila sprejeta leta 2005, z namenom, da se posameznikom pomaga do učinkovitejše in celovitejše predstavitve znanj in sposobnosti, delodajalcem pa omogoči lažji pregled nad kandidati. Vsebina Europass dokumentov je standardizirana na evropski ravni. Europass dokumente tvori sistem petih dokumentov, in sicer: *Življenjepis Europass, Mobilnost Europass, Jezikovna izkaznica Europass, Priloga k spričevalu Europass, Priloga k diplomi Europass.*

šele pričela. V tem kontekstu velja izpostaviti tudi odsotnost priprave in posodobitve zakonskih in drugih pravnih predpisov, ki bi na enoten in sodoben način urejali evidence na področju izobraževanja in usposabljanja [4].

V državi potekajo na več ravneh številni, ambiciozno zastavljeni projekti, ki se nanašajo na odpravo administrativnih ovir, na učinkovitejše delovanje javne uprave, zmanjševanje obremenjenosti poročevalskih enot ipd. Načrtovana je priprava pomembnih novih zakonov in izvedbenih predpisov. Pripravljajo se nova orodja za podporo izvajanja, kot je na primer nacionalni interoperabilnostni okvir. V ta sklop zagotovo spada tudi izgradnja oz. uvajanje KLASIUS. Z vidika pospešitve napredovanja posameznih projektov se zdi smiselno, da bi se projekte s prepletajočo vsebino, ki se sicer izvajajo na različnih ravneh, intenzivneje povežalo po vertikali. Povezani projekti bi tako po celi vertikali dobili enotnejšo prioriteto izvajanja, ozaveščenost o njihovi vsebini in smotrnosti bi se povečala, kar bi nedvomno vplivalo tudi na njihovo končno uspešno uvedbo.

5. LITERATURA

- [1] BREGAR, Lea: Statistične klasifikacije, Zbornik prispevkov, Ljubljana, 2001, str. 67 – 84.
- [2] BREGAR, Lea: Klasifikacije v uradni statistiki, Seminar Uradna statistika, 2003. Dostopno na <http://vlado.fmf.uni-lj.si/vlado/podstat/US.htm> (16. 2. 2009).
- [3] Dogovor o sodelovanju pri uvajanju klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja v uporabo, 3. 4. 2007.
- [4] DOMIJAN, Tanja, ŠKRBEČ, Tatjana, mag. DAMJAN, Maruška: Problematika uporabe evidenc na področju izobraževanja za statistično poročanje in predlogi za njeno razreševanje, Statistični dnevi 2007. Dostopno na <http://www.statisticni-dnevi.si/images/stories/Datoteke/Prispevki/domijan.pdf> (16. 2. 2009).
- [5] Klasje – Strežnik za statistične klasifikacije, Statistični urad RS. Dostopno na <http://www.stat.si/klasje/klasje.asp> (16. 2. 2009).
- [6] Metodološka pojasnila klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja, Uradni list RS, št. 89/2006. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200689&stevilka=3879> (16. 2. 2009).
- [7] Portal nacionalnega interoperabilnostnega okvira – NIO: tehnične specifikacije, razpisna dokumentacija, Ministrstvo za javno upravo, 2008. Dostopno na http://www.mju.gov.si/nc/si/javna_narocila/aktualna_javna_narocila/javni_razpis/?tx_razpisi_pi1%5Br_uid%5D=279 (16. 2. 2009).
- [8] Razvojna vprašanja statistike: Zasnova klasifikacijskega sistema izobraževanja v Sloveniji, Statistični urad RS, 2005. Dostopno na <http://www.stat.si/doc/pub/09-RV-224-0501.pdf> (16. 2. 2009).
- [9] Statistična terminologija, Statistični urad RS. Dostopno na <http://terminologija.stat.si/> (16. 2. 2009).
- [10] Uredba o uvedbi in uporabi klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja, Uradni list RS, št. 46/2006. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=73174> (16. 2. 2009).